

Theorie en praktijk van supervisie in de ggz

Ruud Beunderman, Sjoerd Colijn, Lidwien Geertjens, Fatima van der Maas (redactie)

De Tijdstroom, Utrecht

© De Tijdstroom uitgeverij, 2016.

Omslagontwerp: Cees Brake, bno
Uitgegeven door De Tijdstroom uitgeverij BV, Postbus 775, 3500 AT Utrecht.
E-mail: info@tijdstroom.nl
Internet: www.tijdstroom.nl

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich gaarne aanbevolen.

Waar dit mogelijk was, is aan auteursrechtelijke verplichtingen voldaan. Wij verzoeken eenieder die meent aanspraken te kunnen ontlenen aan in dit boek opgenomen teksten en afbeeldingen, zich in verbinding te stellen met de uitgever.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471, en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht, Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp.

Voor het overnemen van gedeelten uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

ISBN 978 90 5898 307 7

NUR 895

Inhoud

Inleiding – 07

DEEL I SUPERVISIE: EEN VERKENNING

Hoofdstuk 1 Supervisie: begripsbepaling en positionering – 13

Ruud Beunderman, Sjoerd Colijn, Lidwien Geertjens, Fatima van der Maas

Hoofdstuk 2 Rollen, taken en verantwoordelijkheden van praktijkopleider, werkbegeleider en supervisor in de ggz – 21

Sjoerd Colijn, Marc Verbraak, Lidwien Geertjens

DEEL II DE BASIS VAN SUPERVISIE

Hoofdstuk 3 De supervisor – 33

Ruud Beunderman en Fatima van der Maas

Hoofdstuk 4 Leren – 41

Ruud Beunderman, Fatima van der Maas, Anton Hafkenscheid, Robert Huls

Hoofdstuk 5 Supervisiemodellen – 49

Ruud Beunderman, Fatima van der Maas, Lidwien Geertjens, Sjoerd Colijn

DEEL III SUPERVISIEPRAKTIJK

Hoofdstuk 6 Contractfase – 59

Max Rientsma, Ruud Beunderman, Fatima van der Maas

Hoofdstuk 7 Evalueren en beoordelen – 67

Ruud Beunderman en Fatima van der Maas

Hoofdstuk 8 Fasen, vormen, methoden en technieken – 75

Ruud Beunderman en Fatima van der Maas

Hoofdstuk 9 Supervisierelatie en persoonsgerichte supervisie – 81

Anton Hafkenscheid

Hoofdstuk 10 Supervisie-interfererende factoren – 93

Anton Hafkenscheid, Ruud Beunderman, Fatima van der Maas, Loek Peute

Hoofdstuk 11 Supervisie en beroepsethiek – 103
Lidwien Geertjens

Hoofdstuk 12 Cultuur en supervisie – 117
Sjoerd Colijn

Hoofdstuk 13 Beëindigen van supervisie – 129
Ruud Beunderman

DEEL IV SUPERVISIE EN PSYCHOTHERAPIE

Hoofdstuk 14 Supervisie en cognitieve gedragstherapie – 137
Loek Peute en Yvette van der Pas

Hoofdstuk 15 Supervisie en psychodynamische psychotherapie – 151
Willem Heuves

Hoofdstuk 16 Supervisie en persoonsgerichte-experiëntiële psychotherapie – 159
Marijke Baljon

Hoofdstuk 17 Supervisie en kinder- en jeugdpsychotherapie – 169
Lidwien Geertjens en Marja Rexwinkel

Hoofdstuk 18 Supervisie en systeemtherapie – 183
Anke Savenije

Hoofdstuk 19 Supervisie en groepspsychotherapie – 201
Marc Daemen en José van Reijen

DEEL V SUPERVISIE EN OPLEIDEN

Hoofdstuk 20 Het opleiden van supervisoren: de stap naar competenties – 221
Loek Peute, Niek Perquin, Sjoerd Colijn

Dankwoord – 233

Literatuur – 235

Personalialia – 249

Register – 251

Inleiding

Waarom supervisie?

Supervisie is een vak apart en van een supervisor mag worden verwacht dat deze niet alleen kundig en ervaren is als therapeut, maar ook didactische vaardigheden verenigt met inzicht in het specifieke van het supervisieproces. Supervisie wordt beschouwd als een belangrijk en essentieel onderdeel binnen psychotherapieopleidingen.

Internationaal gezien is er sinds het begin van deze eeuw sprake van een sterke toename in de aandacht voor het onderwerp supervisie en het opleiden van supervisoren (Scaife, 2009; Bernard & Goodyear, 2014; Watkins & Milne, 2014). Ook in Nederland groeit nog steeds de belangstelling. Zo komt binnen de psychotherapieverenigingen in toenemende mate de nadruk te liggen op de eisen die worden gesteld aan het verwerven of verlengen van het supervisorschap (Peute, 2010; Beunderman & Van der Maas, 2011; Baljon, 2014). Deze ontwikkeling heeft vijf jaar na de uitgave van *Supervisie in de GGz* (Beunderman & Van der Maas, 2011) er mede toe geleid dat een nieuw boek verschijnt. In *Theorie en praktijk van supervisie in de ggz* (Beunderman, Colijn, Geertjens & Van der Maas, 2016) wordt het onderwerp supervisie verder uitgediept.

Verantwoording

De papers die Max Rientsma en Ruud Beunderman schreven ten behoeve van de cursussen voor supervisoren VGCT vormden de basis van het boek *Supervisie in de GGz* dat in 2011 verscheen. Veel onderwerpen die in de cursussen aan de orde kwamen, waren eveneens van toepassing op een breder werkkterrein dan alleen cognitieve gedragstherapie en waren ook relevant voor andere specialistische psychotherapierichtingen, opleidingen voor gz-psychologen, klinisch psychologen en psychiaters, en kinder- en jeugdpsychologen (NIP).

In vergelijking met het eerder verschenen boek uit 2011 is er in *Theorie en praktijk van supervisie in de ggz* (2016) sprake van een verbreding en verdieping van de supervisiepraktijk. Dit betekent dat naast de keuze voor het handhaven van een aantal hoofdstukken (in herziene versie), het boek wordt uitgebreid met een deel over psychotherapie en onderwerpen als persoonsgerichte supervisie, beroeps-ethiek, cultuur en opleiden en competenties.

Toelichting

Deel I Supervisie: een verkenning

Het eerste deel van het boek vormt een algemene verkenning en oriëntatie op het werkveld van supervisie in de ggz. Zo geeft hoofdstuk 1 een aanzet tot begripsbepaling en positionering van supervisie. In hoofdstuk 2 worden de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de supervisor afgegrensd ten opzichte van andere opleidingstaken, zoals die van de praktijkopleider en werkbegeleider.

Deel II De basis van supervisie

In het tweede deel worden de voorwaarden voor supervisie besproken. In hoofdstuk 3 komt aan de orde over welke kwaliteiten of competenties een supervisor moet beschikken. Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 ingegaan op de verschillende stijlen van interactie en leren en hoe dit in de supervisiepraktijk vorm krijgt en worden in hoofdstuk 5 de verschillende supervisiemodellen besproken.

Deel III Supervisiepraktijk

In het derde deel komen onderwerpen aan de orde die betrekking hebben op de praktijk, zoals het supervisieproces en de supervisie relatie in de psychotherapie. Daarbij worden onderdelen besproken die onmisbaar zijn in het supervisieproces zoals het vastleggen van afspraken aan het begin van supervisie (hoofdstuk 6), evalueren en beoordelen dat in alle fasen van supervisie een rol speelt (hoofdstuk 7) en beëindigen (hoofdstuk 13).

In hoofdstuk 8 wordt aandacht besteed aan de verschillende fasen, vormen, methoden en technieken in supervisie. In hoofdstuk 9 De supervisie relatie en persoonsgerichte supervisie komt het belang van de supervisie relatie aan de orde. In hoofdstuk 10 worden de factoren besproken die de supervisie relatie kunnen beïnvloeden en verstoren. Het is daarbij van belang om ineffektieve supervisieprocessen tijdig te signaleren en te bespreken. Nieuwe onderdelen zijn Supervisie en beroepsethiek (hoofdstuk 11) en Cultuur en supervisie (hoofdstuk 12).

Deel IV Supervisie en psychotherapie

Het vierde deel gaat over supervisie in de verschillende psychotherapierichtingen. Achtereenvolgend komen aan de orde hoe supervisie plaatsvindt in respectievelijk: cognitieve gedragstherapie (hoofdstuk 14), psychodynamische psychotherapie (hoofdstuk 15), persoonsgerichte-experiëntiële psychotherapie (hoofdstuk 16), kinder- en jeugdpsychotherapie (hoofdstuk 17), systeemtherapie (hoofdstuk 18) en groepspsychotherapie (hoofdstuk 19).

Deel V Supervisie en opleiden

De toenemende aandacht voor opleiden en in het bijzonder voor competentiegericht opleiden van supervisors komt aan de orde in hoofdstuk 20 Het opleiden van supervisors – de stap naar competenties.

Ter wille van de leesbaarheid is ervoor gekozen de supervisor en de supervisant te vermelden in de derde persoon mannelijk enkelvoud.

Ruud Beunderman, Sjoerd Colijn, Lidwien Geertjens en Fatima van der Maas